

RTR

Translaziun automatica per rumantsch

En Svizra vegnan translats oz blers texts en las linguas tudestg, talian e franzos cun agid da l'intelligenza artificziala. Per l'emprima giada èsi uss era pussaivel da far translaziuns automaticas dal rumantsch ed en rumantsch grazia a la collavuraziun da las interpresas svizras Radiotelevisiun Svizra Rumantscha (RTR) e TextShuttle.

Per la gronda part da las persunas en Svizra che discurran tudestg, talian u franzos è la translaziun maschinala in med d'agid usità en il mintgadi. Per l'emprima giada èsi uss era pussaivel da duvrrar tals sistems da translaziun automatica per texts rumantschs. Per incumbensa da la chasa da medias rumantscha RTR ed en collavuraziun cun quella ha l'interpresa TextShuttle sviluppà in sistem da translaziun automatica per la quarta lingua naziunala.

Tecnologias modernas

RTR ed il spin-off da l'Universitad da Turitg nizzegian las tecnologias las pli modernas e las resursas linguisticas disponiblas per sviluppar la soluziun da translaziun e gidan uschia activamain a mantegnair il rumantsch. Durant in'emprima fasa da test èn las duas interpresas sa fatschentadas intensivamain cun la translaziun dal rumantsch en tudestg. Sco lingua da partenza reconuscha il sistem tut ils idioms e rumantsch grischun. Sch'il rumantsch è la lingua d'arriv, translatescha il sistem ils texts en rumantsch grischun. Il resultat è remartgabel: il sistem translatescha ussa texts en tudestg, franzos, talian, anglais e viceversa. Igl è tuttavia pussaivel ch'el po resguardar en l'avegnir era singuls idioms.

Ina plivalur

Per *Nicolas Pernet*, directur da RTR, èsi cler: «Nus vulain porscher ina plivalur a noss public. Grazia a questa tecnologia pudain nus realisar dapli emissiuns cun suttitels e metter a disposiziun quellas sin differentas plattafurmas (p.ex. PlaySuisse) ad in public pli vast. Ultra da quai ans pussibilescha questa soluziun da software da translatar a moda pli simpla e svelta cuntegns da las autras trais linguas naziunals (p.ex. d'agenturas da novitads u contribuziuns da collegas da la SRG SSR). En in proxim pass essan nus da preschent vidlonder da sviluppar vinvant questa tecnologia per la render accessibla a la vasta populaziun. D'ina tala purschida na profitassan betg mo persunas privatas, mabain era numerosas vischnancas, instituziuns ed interpresas privatas.»

La translaziun automatica

La translaziun vegn elavurada cun agid da raits neuronals (intelligenza artificziala). Il model da lingua empra il mecanissem da translaziun durant in trenament da pliras emnas a basa da las datas disponiblas. Quai succeda cun pavar il

RTR porscha in nov servetsch – la translaziun automatica stgaffida tenor tecnologias modernas.

FOTO MAD

model adina puspè cun translaziuns existentas. Il svilup vegn accelerà en process repetitivs che vegnan adattads e megliards cuntinuadamain cun agid da las tecnologias actualas. Las utilisadras ed ils utilisaders sustegnan quest process cun evaluar ils resultats e dar resuns che gidan ad optimar il sistem.

La sfida è ch'il rumantsch dispona da fitg paucas resursas linguisticas existentas cumpareglia cun linguas pli derasadas. Las datas disponiblas vegnan preparadas, parallelisadas e purifitgadas avant ch'ellas pon vegnir duvradas per trenar il sistem. Fin ussa han ins utilisà segments che derivan da corpus existents ed accessibels libramain sco il Pledari Grond. Cun integrar e priorisar las datas existentas da RTR en ils trenaments èsi pussaivel da spezialisar il sistem per texts da RTR.

Uschia funcziuna ella

Ils emprims resultats èn empermettents e vegnan giuditgads d'expertas e d'experts da lingua sco sustegn per la lavur da mintgadi. La translaziun automatica po vegnir utilisada per singuls peds, entirs texts u documents da Word en la surfatscha da web, l'uschenumnada UI, e

«D'ina tala purschida na profitassan betg mo persunas privatas, mabain era numerosas vischnancas, instituziuns ed interpresas privatas.»

Nicolas Pernet
directur RTR

funcziuna sumegliantamain sco ils servetschs da translaziun disponibels en l'internet. RTR vegn a duvrrar la translaziun maschinala en l'avegnir per facilitar la lavur redacziunala. Ils texts ston silsenter mo anc vegnir adattads u curregids levamain – sco tar mintga translaziun automatica. Uschia èsi pli simpel da crear suttitels per singulas emissiuns e RTR po per exempel era porscher dapli cuntengns sin la plattafurma naziunala «PlaySuisse».

Igl è imaginabel ch'il translatur rumantsch vegn mess a disposiziun en l'avegnir sco servetsch online per dar uschia a l'entira populaziun access a la lingua rumantscha. RTR ha lantschà gia l'on passà cun la firma Recapp la reproducziun da lingua rumantscha discurrenda e dispona ussa d'ina identificaziun vocala (voice recognition) da tut ils idioms. (rtr/fmr)

Fin ils 31 da fanadur 2022 è la translaziun automatica disponibla libramain per far tests sut la suandanta colliaziun <https://try.rumantsch.ch/>. Per quellas e quels che vulessan emperender d'enconuscher il sistem pli tard, vegn mess a disposiziun sin giavisch in access per far emprovas.